

Többen: „Tudom, hogy akkor hiába volt minden, de én nem fogok németül érettségizni! Nekem mindenképpen közös írásbelit kell írnom biológiából és fizikából, s akkor ez a kötelező magyarral, matematikával, némettel, német történelemmel és német földrajzzal együtt pontosan hét tárgy...”

Folytathatnánk a felsorolást. De ízelítőül naposból is, árnyékosból is, elég talán ennyi. Úgy érzem – bár osztályfőnök még nem, csak tanár voltam náluk – a kéttannyelvűsök nem elveszett emberek. S minden szülési fájdalom ellenére: talán most már maga a kéttannyelvűség sem. Ez ugyanis olyasvalami, amiért már a Nyugat is irigyel minket. S ha megkérdeznék tőlem, joggal-e, a fentiekből azt hiszem már kiderült, hogy mit válaszolnék:

Természetesen igen.

GULYÁS RÓBERT

A felszabadító kommunikáció

Az első tanítási gyakorlat szemtől-szembe a tanulókkal fokozott izgalmat jelent a tanárjelöltnek, de a szakvezető tanár számára sem mentes az izgalomtól. Különösen érvényes ez olyankor, amikor a szakvezető maga is először érzi a feladat súlyát, először kell tanácsot adnia a jelöltnek. Igyekezzen a feszültséget oldani, minél több biztatást, dicséretet adni, ugyanakkor a felmerülő problémákat és a tapasztalatlanságból eredő hibákat olyan „csomagolásban” tálni, hogy az ne sértse a jelölt emberi méltóságát, sőt önbizalmat adjon, erősítse a hallgatóban azt az elszántságot, hogy a választott pályáján kíván maradni.

A fiatal tanárjelölt munkáját irányítani nem könnyű. Különösen akkor, ha olyan módszerek szerint kell dolgozni, mint amilyeneket a JATÉ hároméves angoltanár-képző szakján sajátítanak el a tanárjelöltek. Itt valami olyasmi történik, mely forradalmian új a több éves tapasztalattal rendelkező szakembernek is. A kommunikatív nyelvoktatás ugyanis azt a célt tűzi ki, hogy a tanár, mint egy ügyesen mozgó „outsider”, a háttérben maradjon, s nagyobb mozgás-, illetőleg szólásszabadságot adjon a tanulóknak.

Mit is jelent ez valójában? A megszokott, tanárközpontú órák számának csökkenését, szabad mozgást az osztályteremben, a tanulók egymás közötti kommunikációjának lehetőségét az adott idegen nyelven; folyamatosan irányított gyakoroltatásból szabad szituációteremtés megvalósítását. Az élet mindennapi helyzetei számos lehetőséget teremtenek a gondolatcseréhez. Mindez már viszonylag kis szókinccsel is megvalósítható, ha hagyjuk a gondolatokat szabadon áramlani, s nem ragaszkodunk mereven a nyelvhelyességi hibák azonnali kijavításához.

Egyszóval a tanulót tudatára ébreszjük annak, hogy képes a párbeszédre.

Egy kísérlet első szakasza lassan lezárul. A hároméves angoltanár-képző szak jelöltjei először próbáltak, illetve próbálnak dolgozni az elsajátott új módszerekkel. Az első tanítási tapasztalatok alapján meg kell azonban vallani, hogy helyzetük korántsem könnyű, hiszen egy már megcsontosodott tanítási módszert kell új alapokra helyezni. Ehhez először a tanuló „felszabadítása” szükséges. A tanulót óra alatt többször elmozdítjuk a helyéről, arra kérjük, hogy kis csoportokban alkosson véleményt egy élethelyzetről, tanuló párokban vitatkozzon, tanácsot adjon, döntsön valamilyen formában a felvetett problémákról. Ráadásul nem kísérjük szigorúan minden mozdulatát, nem igyekszünk minden kijelentését kontrollálni. Ez a szabadság nem azonos a rendbontó zűrzavarral, csupán teret ad a szerepjátszásnak és a fantázia szabad áramlásának.

A „felszabadító” kommunikáció öröme gyorsan érezhető, a gátlások feloldódnak, a gyengébb képességű vagy alacsonyabb tudásszinttel rendelkező tanulók is könnyen szóra bírhatók. A kommunikatív nyelvoktatásban igen nagy szerepe van a pármunkának

és a csoportmunkának. Mindkét tevékenység megfelelően irányított begyakoroltatás után látványos eredményeket mutat. Az első, bátortalan kísérletek után a tanulók egyre nagyobb kedvvel vesznek részt a csoportos beszédhelyzetekben. A csoportok tagjai legtöbbször nem ugyanazok, ötletes módon újra meg újra szerveződnek, így nem alakul ki az a szokás, hogy a csoport legjobb beszédkésztségű tagja állandóan domináns, s az alacsonyabb tudásszinten lévő tanuló csak beletörődő legyintéssel nyugtázza, hogy megint csak a jókat szerepeltették. A pár- és csoportmunka gátlásfeszabadító hatása tehát egyértelműen pozitív a kommunikatív nyelvoktatásban.

A hallgatók részéről az eredményes tanítás nagy felkészültséget, s főként sok időt igényel, másrésztől jó színészi képességeket, empátiát s kellően élénk fantáziát kíván.

E sokoldalúság követelménye mellett szembe kell nézniük azzal a nehézséggel, hogy a tanulót felszabadítsák gátlásai alól, s egy idegen nyelven kommunikáló közösség aktív tagjává tegyék. Minden új próbálkozás ellenállásba is ütközik, ezért az első kísérletezők törekvése mindenképpen dicséretes, hiszen a következő generációknak nem kell az útpítés nehézségeit ilyen módon átélniük.

A kommunikatív nyelvoktatás számos lehetőséggel gazdagítja a megszokott tanórai munkát: képeket használ fel, illusztrációkat készít, interjúkat rögtönöz, rajzot, zenét, alkalmanként sportot is használ az élethelyzetek megteremtéséhez.

Egy valamit hangsúlyozni kell. A kommunikatív nyelvoktatás nem kívánja valamennyi régi, bevált módszert kiszorítani, nem vonja kétségbe a szükséges nyelvtani ismeretek elsajátításának fontosságát, mindössze azon fáradozik, hogy a rögzítés szintjéről az alkalmazás szintjére vigye az elsajátított ismereteket. Ilyen módon megvalósítható, hogy idegen nyelvet megértő és olvasó országból idegen nyelven beszélő országgá is válhassunk.

SZALKAI SÁNDORNÉ

Tanuljunk dalolva nyelveket!

*A legfontosabb a módszer,
és a mester, aki alkalmazza.*

Comenius

A századforduló óta heves viták folynak arról, hogy az idegen nyelveket „nyelvtanozó” avagy direkt módszerrel tanítsuk-e. A grammatizáló módszer hívei szerint – leegyszerűsítve: tanítsunk szavakat és nyelvtant, a direkt módszer hívei szerint: tanítsuk a nyelvet, azaz beszélni tanítsuk a tanulókat, és csak a valamennyire már beszélt nyelvhez fűzzük a nyelvtani ismereteket.

Ezek abból indulnak ki, hogy a nyelv nem szavakból, hanem mondatokból áll, tehát mondatokat kell tanítani. A grammatizáló módszer hívei előtt példa a latin nyelv tanítása; a direkt módszer hívei az anyanyelv tanulásának útját-módját kívánják követni. Elméletileg ez a felfogás vitathatatlanul helyes, a gyakorlatban azonban újra és újra kezdődnek a viták, s hol az egyik, hol a másik módszer kerül előtérbe. Megfelelő szintézis kialakítása mind ez ideig nem sikerült. A gyakorlatban a helyzet kb. ez: a tanulók kimondanak egy mondatot az idegen nyelven, s ez csak kivételesen hibátlan, ami azt jelenti, hogy a tanítási óra nagy része a hibák javításával telik el. S ez óráról órára így történik, mert az egyszerű kijavított hibák nem tűnnek el: újra és újra megisméltődnek. Azaz: a tanítási óra elpocsékolódik...

Az első probléma tehát, amit a módszernek meg kell oldania ez:

Hogyan lehetne elérni, hogy a tanulók az órán soha ne mondjanak ki hibás mondatot, és ne halljanak hibás beszédet?